

toru neophodna kako bi se postigli određeni ciljevi u skladu s općom politikom arhivske službe, te vjerujući da treba izraditi smjernice za kontrolne procedure u postupku prikupljanja sredstava, preporuča se da smjernice izradi MAV.

7. Pridržavajući se načela besplatnog korištenja javnog arhivskog gradiva, ipak se uviđa da arhivi mogu naplaćivati specifične usluge.

8. Potvrđujući hitnu potrebu financijske i tehničke podrške promoviranja arhiva u zemljama u razvoju, preporuča se da MAV potakne zemlje na veću bi- i multilateralnu suradnju putem vladinih i nevladinih institucija te da se nastavi s priznavanjem važnosti arhivskog razvoja.

Živana Hedbeli

XXIX. CITRA, NEOVISNOST ARHIVA

Međunarodno arhivsko vijeće objavilo je 1998. godine, kao svoju posebnu publikaciju, *Radove Međunarodnih savjetovanja Okruglog stola o arhivima – XXIX. CITRA-e održane u Mexicu 1993. godine, XXX. CITRA-e održane u Solunu 1994. godine i XXXI. CITRA-e održane u Washingtonu 1995. godine.*

U djelu su, na engleskom i francuskom jeziku, dati radovi sva tri savjetovanja, referentni dosje o arhivskim zahtjevima te popis sudionika. Predstavnici Hrvatske na CITRA-i 1994. i 1995. godine bili su dr. Josip Kolanović i mr. Miljenko Pandžić.

XXIX. CITRA imala je za temu: Unaprijeđeni (ili promaknuti) arhivi: strategije unutar vlada. Dati su referati i diskusije četiri radne i jedne plenarne sjednice na kojima se raspravljalo o arhivskim zakonima, pravnim pitanjima, primjeni i razvoju međunarodnih normi opisa arhivskog gradiva, mjestu arhiva unutar upravne strukture, organizaciji arhiva, te strategijama za unapređenje arhivskih ciljeva.

Preporuke XXIX. CITRA-e su:

1. Odbor za pravna pitanja MAV-a treba definirati opća načela na kojima bi se temeljili zakoni i propisi kako bi se pomoglo vladama i upravnim arhivskim ustanovama u razvoju zakona i propisa za zaštitu i čuvanje arhivskog gradiva.
2. Odbor za pravna pitanja MAV-a treba razjasniti opcije, kojima raspoložu vlade za provedbu tih načela, temeljene na najboljim postupcima koji proizlaze iz postojećeg međunarodnog iskustva.
3. Vlade treba potaknuti da promaknu svoje arhivske uprave na razinu institucija kako bi im se osigurala njihova profesionalna neovisnost i zaštitila financijska održivost.

4. Vlade trebaju osigurati adekvatno izlučivanje gradiva posebice kod privatiziranih institucija.
5. Pododbor za promoviranje struke treba odrediti i razviti sredstva, koja će arhivisti koristiti u svojim inicijativama, za unapređenje razumijevanja uloge i vrijednosti arhiva unutar vlada.
6. MAV treba poduzeti odgovarajuću akciju da odredi različite aspekte upravljanja arhiva obavještajnih službi i službi sigurnosti te o tome podnijeti izvješće na XXX. CITRA-i.

XXX. CITRA bavila se neovisnošću arhiva u informatičkom dobu. Teme referata i diskusija četiri radne i jedne plenarne sjednice bile su: mjesto raseljenih arhiva u međunarodnom pravu, arhivska potraživanja, akcije UNESCO-a i MAV-a od 1976. godine, arhivi i ustanove koje čuvaju gradivo u pojedinim državama, budućnost projekta međunarodnog mikrofilmiranja MAV-a, nove tehnologije i rekonstrukcija arhivske baštine te bilateralna i multilateralna suradnja na rekonstrukciji arhivske baštine. XXX. CITRA donijela je tri rezolucije.

Odredbe Rezolucije 1 su:

- Reafirmiranje misije arhiva u jamčenju prava svake nacije na povijesni kontinuitet.
- Ponovna potvrda usvojenih arhivskih načela da su arhivi neotuđivi i nezastarivi te da se arhive ne smije smatrati "trofejima" ili predmetima razmjene.
- Potvrda podrške arhivske zajednice načelima sadržanima u uzvješću Glavnog ravnateljstva na 20. sjednici Generalne konferencije UNESCO-a (20C/102).
- Poziv Izvršnom odboru MAV-a da obavještava CITRA-u o rezultatima rada Odbora za arhivska pravna pitanja.
- Poziv Izvršnom odboru MAV-a da na svojim narednim sjednicama formulira, na temelju i u duhu oslobođenja izraženom na ovom savjetovanju, izjavu o stajalištu gdje će iznijeti mišljenja arhivske zajednice o rješenjima arhivskih zahtjeva, s načelima koja treba slijediti i konceptima koje treba odbaciti u skladu s postojećom pravnom praksom.
- Preporuka da Izvršni odbor MAV-a da svoju podršku bilateralnim i multilateralnim stručnim naporima čiji je cilj završetak sporova o zahtjevima iz razdoblja 1923–1989. te rješavanje novih problema sukobljenih država koje su bile dijelovi nedavno ukinutih federacija.
- Izražava se želja da relevantne međunarodne organizacije, poglavito UN, UNESCO i Vijeće Europe, podrže, zajedno sa svojim zemljama članicama, nevladine inicijative čija je namjera rješavanje sporova i zahtjeva te rekonstruiranje povijesne baštine svake nacije.

Odredbe Rezolucije 2 su:

- Daljnje razmatranje recipročnih obveza bivših kolonijalnih sila i bivših kolonija u suradnji na identificiranju i kopiranju relevantnog materijala.
- Priznanje izvrsnog posla koji je već obavljen na provedbi odredbi 23. sjednice Generalne konferencije UNESCO-a održane u Sofiji 1985. godine (23C/5 appr. 07208) na rekonstrukciji arhivske baštine.
- Ponovna potvrda činjenice, da već postoje jasni pravni i tehnički standardi mikrofilmiranja.
- Poziv Izvršnom odboru MAV-a da, u suradnji s UNESCO-om, reaktivira i pregleda program međunarodnog mikrofilmiranja, a naročito da istraži postojeća i nova sredstva financiranja i potakne regionalne ogranke i nacionalne arhive na suradnju u određivanju prioriteta daljnje reprografije, uključivo tehnologije snimanja i distribuira kopije materijala od zajedničkog interesa.

Odredbe Rezolucije 3 su:

- Potaknuti arhivske ustanove da slijede ili pokrenu politiku koja osigurava jednaku dostupnost gradiva svim zemljama koje dijele zajedničku baštinu.
- Daljnje priznanje važne uloge i odgovornosti glavnih međunarodnih skrbničkih ustanova koje sakupljaju i štite raseljene arhive koji bi inače bili uništeni.
- Naglasiti da je uz potrebu dodatne optimalne zaštite i slobodnog uvida u ove arhive, najvažnija potreba za njihovom potpunom intelektualnom kontrolom, te istaknuti vrijednost primjene međunarodnog standarda ISAD(G) u postizanju te zadaće, uz daljnje naglašavanje vrijednosti uporabe modernih metoda informatičke pohrane i pretraživanja kako bi se poboljšala i povećala dostupnost ovih arhiva.

XXXI. CITRA bila je posvećena ratu, arhivima i sporazumima o prijateljskim odnosima. Teme referata i diskusija četiri radne i jedne plenarne sjednice bile su: Haška konvencija iz 1954. godine o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanih sukoba, zaštita i konzervacija arhivskog materijala tijekom rata u Vijetnamu, arhivi u ratu, dupliciranje gradiva prije restitucije, troškovi i koristi – iskustvo SAD-a, poslijeratna restitucija preseljenih arhiva, temeljna iskustva Komunističke partije Kine u čuvanju arhiva tijekom godina Revolucionarnog rata, upravno nadgledanje gerilskih pokreta i razmatranje vrednovanja, arhivi Židovskog tajnog pokreta otpora te dokumenti COMECON-a i Varšavskog pakta u arhivima Rusije.

Preporuke Rezolucije XXXI. CITRA-e su:

1. Arhivisti, poglavito voditelji nacionalnih arhivskih institucija i predstavnici stručnih udruženja, trebaju uputiti apel svojim vladama, da ukoliko to nisu učinile, potpišu i provedu Hašku konvenciju i Protokol UNESCO-a iz 1954. godine za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanih sukoba.

2. Izvršni odbor MAV-a treba predložiti UNESCO-u da izradi RAMP studiju o upravljanju arhivima u doba sukoba, kako bi se pomoglo časničkom i vojnom osoblju da zaštiti arhive, s tim da Izvršni odbor vodi brigu o ovom pitanju.
3. Arhivisti, osobito voditelji nacionalnih arhivskih institucija i predstavnici stručnih udruženja, trebaju podržati diplomatske inicijative usmjerene na traženje pravičnih rješenja arhivskih sporova, a u međuvremenu arhivisti trebaju promovirati suradnju između nacionalnih arhivskih ustanova, identificiranjem materijala o kojem se vodi spor, osiguranjem integriteta tog materijala, izradom odgovarajućih pomagala te poticanjem dostupnosti i reprodukcijom gradiva.
4. Nacionalni arhivi i stručna udruženja trebaju obratiti pažnju na suzdržanost Izvršnog odbora MAV-a (20. travnja 1995) glede konačnog zaključka Diplomatske konferencije za usvojenje nacrtu Unidroit konvencije o međunarodnom povratu ukradenih ili ilegalno izvezenih objekata kulture (Rim, 24. lipnja 1995), te tražiti od Izvršnog odbora da razmotri ovaj problem u svjetlu Nacrta Konvencije.
5. Arhivisti trebaju slijediti dinamičnu i nepristranu politiku identificiranja i akvizicije kako bi osigurali zaštitu arhiva gerilskih i partizanskih pokreta.
6. Izvršni odbor MAV-a treba pozvati sve međunarodne i međudržavne organizacije kako bi se osiguralo donošenje odredbe o upravljanju aktivnim dokumentima i povijesnim gradivom, s posebnim naglaskom na vrednovanju i dostupnosti; nacionalni arhivi zemalja-članica međudržavnih organizacija trebaju podržati ovakav pristup svojih vlada; nacionalni arhivi zemalja domaćina međunarodnih i međudržavnih organizacija trebaju podržati njihovu inicijativu kroz direktne kontakte s takvim organizacijama na najvišoj razini.

Referentni dosje o arhivskim zahtjevima bavi se pravnim pitanjima restitucije arhiva i arhivskim zahtjevima te donosi važeće međunarodne pravne tekstove, dokumente UNESCO-a, stručna načela koja podržava arhivska zajednica i MAV, rad o restituciji arhiva koji se sada nalaze u Rusiji, Bečku konvenciju o sukcesiji država u odnosu na imovinu, arhive i dugove (iz travnja 1983. godine) koja još nije stupila na snagu te bibliografiju.

Živana Hedbeli

ARCHIVUM (International Review on Archives/Revue internationale des archives), Vol. XLII/1996.

Archivum – Međunarodni arhivistički časopis, izdanje MAV-a, za 1996. godinu pojavio se pod naslovom *Pamćenje svijeta u opasnosti – Uništeno arhivsko gra-*